

Hamdi Varoğlu (1901, İstanbul-1968, İstanbul)

Fıkra yazarı, çevirmen. Turizm Bakanlığında çalıştı, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü İstanbul Müdürlüğü görevinde bulundu. Uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Çok sayıda dünya klasiğinin yanı sıra “Emile Zola’nın romanlarını akıcı, büyüleyici Türkçesiyle bize kazandırmış”tır (Selim İleri). Attilâ İlhan’ın ifadesiyle “en iyi Zola çevirmenidir”.

Hamdi Varoğlu’nun *Tazı Payı* çevirisi, eserin Türkçedeki ilk çevirisidir ve ilk olarak 1947 yılında Milli Eğitim Basımevi tarafından yayımlanmıştır.

Eserin orijinal adı:

La Curée

EMILE ZOLA

TAZI PAYI

ROMAN

TÜRKÇESİ
HAMDİ VAROĞLU

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 79 • **Tazı Payı** • Emile Zola
ISBN 978-605-172-386-0 • *Türkçesi*: Hamdi Varoğlu
Kitap Editörü: Elif Aksu Kaya • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Ekim 2020
© Yordam Kitap, 2018

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 44790)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 34110 Çađalođlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordamkitap

Baskı: **İnkılâp Kitabevi Baskı Tesisleri** (Sertifika No: 44066)
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna / Bahçelievler - İstanbul
Tel: 0212 496 11 11

TAZI PAYI

ROMAN

EMILE ZOLA ROMANLARI

İlk Dönem Romanları

1. *La Confession de Claude – Claude'un İtirafı* (Yayımlanış tarihi: 1865)
2. *Le Vœu d'une Morte – Ölü Bir Kadının Dileği* (1866)
3. *Thérèse Raquin – Thérèse Raquin* (1867)
4. *Les Mystères de Marseille – Marsilya'nın Gizemleri* (1867)
5. *Madeleine Férat – Madeleine Férat* (1868)

Rougon-Macquart Dizisi

1. *La Fortune des Rougons – Rougon'ların Yükselişi* (1871)
2. *La Curée – Tazı Payı* (1872)
3. *Le Ventre de Paris – Paris'in Karnı* (1873)
4. *La Conquête de Plassans – Plassans Papazı* (1874)
5. *La Faute de l'Abbé Mouret – Rahip Mouret'nin Günahı* (1875)
6. *Son Excellence Eugène Rougon – Ekselansları Eugène Rougon* (1876)
7. *L'Assommoir – Meyhane* (1877)
8. *Une Page d'Amour – Bir Aşk Sayfası* (1878)
9. *Nana – Nana* (1880)
10. *Pot-Bouille – Apartman* (1882)
11. *Au Bonheur des Dames – Kadınların Mutluluğuna* (1883)
12. *La Joie de Vivre – Yaşama Zevki* (1884)
13. *Germinal – Germinal* (1885)
14. *L'Oeuvre – Eser* (1886)
15. *La Terre – Toprak* (1887)
16. *Le Rêve – Hülya* (1888)
17. *La Bête Humaine – İçimizdeki Hayvan* (1890)
18. *L'Argent – Para* (1891)
19. *La Débâcle – Yıkılış* (1892)
20. *Le Docteur Pascal – Doktor Pascal* (1893)

Üç Şehir Dizisi

1. *Lourdes* – Lourdes (1894)
2. *Roma* – Roma (1896)
3. *Paris* – Paris (1898)

Dört İncil Dizisi

1. *Fécondité* – Döl Bereketi (1899)
2. *Travail* – Emek (1901)
3. *Vérité* – Gerçek (1903)
4. *Justice* – Adalet (tamamlanmadı)

EMILE ZOLA HAKKINDA

Çocukluğu ve Gençliği

Emile Zola, 2 Nisan 1840'ta Paris'te dünyaya gelir. Babası İtalyan mühendis François Zola, annesi Fransız Emilie Aubert'dir. Zola üç yaşındayken, aile Fransa'nın güneyindeki Aix-en-Provence kentine taşınır. Baba François Zola bu kent için büyük bir su kanalı projesi tasarlar; belediye Zola'nın projesine onay verir ve bugün de aynı adı taşıyan Zola barajının yapımı için çalışmalara başlanır. Fakat projenin başlamasından kısa bir süre sonra, Emile Zola yedi yaşındayken, babası hayatını kaybeder. Babanın beklenmedik ölümü, o güne dek rahat bir yaşam süren Zola ailesini büyük borçlarla karşı karşıya bırakır. Maddi güçlüklerin yanı sıra, anne Zola eşinin kanal projesindeki haklarını tescil ettirmek için yıllarca sürecek bir hukuk mücadelesine girişir.

Emile Zola ortaokulda burslu olarak okuduğu Bourbon Koleji'nde geleceğin ünlü ressamı Cézanne ve bilimci Jean-Baptistin Baille ile tanışır. Zola, Cézanne ve Baille, "üç ayrılmazlar" adını alacak denli yakın arkadaş olur. Edebiyatla bu yaşlarda ilgilenmeye başlayan Zola, Alexandre Dumas ya da Eugène Sue gibi dönemin çok okunan yazarlarını yutarcasına okumaktadır. Daha sonra bir öğretmeni sayesinde Victor Hugo'yu, Lamartine'i, Alfred de Musset'yi keşfeder ve Musset'nin etkisiyle ilk şiirlerini yazmaya başlar.

1857 yılında babasının ardından ikinci ölüm acısını yaşar ve çok sevdiği anneannesini kaybeder. Hem bu ölümün etkisi hem de ailenin maddi durumunun iyice bozulmasıyla birlikte anne Zola Paris'e taşınmaya karar verir ve ertesi yıl oğlunu da yanına aldırır. Emi-

le Zola yeniden Paris'e geldiğinde 18 yaşındadır. Bir yandan burslu olarak lisede okumakta, diğer yandan şiir ve tiyatro oyunları yazmaktadır. Okul hayatı parlak değildir. Diplomasını almak için geçmesi gereken olgunluk sınavında (*bakalorya*) başarısız olur ve okulu bırakır.

Düşük bir maaşla doklarda kâtip olarak çalışmaya başlar. Fakat 1860-61 kışında ağır bir ruhsal bunalım geçirerek işten ayrılır. Yaklaşık iki yıl sefalet derecesinde yoksul bir hayat yaşar. Fransız tarihçi ve edebiyat eleştirmeni Henri Guillemin, *Zola: Efsane ve Gerçek* adlı kitabında, yazarın yirmi-yirmi iki yaşlarını kapsayan bu dönemin onun yazgısında belirleyici bir önem taşıdığını belirtir. Guillemin'e göre, ileride "yoksulların tarafı"ndan kulaktan dolma bilgilerle bahsetmemesini bu yıllara borçludur Zola, çünkü açlığın, soğğun, pis ve sefil otellerin ne olduğunu yaşayarak öğrenmiştir.

1862 yılında kâtip olarak Hachette Yayınevi'nde çalışmaya başlar, kısa sürede reklam şefliğine yükselir. Maddi durumu düzelmeye başlamıştır. Babasından dolayı İtalyan uyuğunda olan Zola, Fransız vatandaşlığını da aynı yıl içinde alır. Bu dönem aynı zamanda gazete yazarlığına adım attığı ve ilk kitap eleştirilerini yayımlamaya başladığı dönemdir.

İlk kitabı olan *Ninon'a Öyküler* 1864'te yayımlanır. Hachette Yayınevi'nde edebiyat ve düşünce dünyasının önemli kişileriyle tanışan Zola, buradaki laik ve liberal ortamdan etkilenir. Siyasi görüşleri açısından inançlı bir cumhuriyetçidir. Goncourt Kardeşler ya da Sainte-Beuve gibi ünlü yazarlarla yazışmaya başlar. Özellikle Taine ve Littré'ye hayranlık duyar. Edebiyat anlayışını oluştururken, en çok Taine'in sanat ve tarih hakkındaki görüşlerinden ve önemli eseri *Deneysel Tıbbı Giriş*'i 1865'te yayımlayan Fransız fizyolojist Claude Bernard'dan etkilenecektir.

Okul arkadaşı Cézanne ile dostluğu Paris'te de sürmekte, Zola onun aracılığıyla Pissarro, Manet gibi *izlenimcilik* akımını geliştiren ressamlarla bir araya gelmektedir. Bu ressamların eserleri Salon'a*

* Salon: Paris Güzel Sanatlar Akademisi'nin ilki 1673 yılında düzenlenmiş olan resmî sanat sergisidir. 1800'lerin sonuna dek dönemin en önemli sanat olayı olarak kalmıştır. -ed.

kabul edilmediğinde, onların yenilikçiliğini savunan onlarca gazete yazısı yazar, bu desteğini yıllarca sürdürür. Edebiyata bakışının şekillenmeye başladığı, doğalcılık (*natüralizm*) akımının ilk düşüncelerini oluşturduğu bu dönemde Zola, izlenimcilerin sanat anlayışına yakınlık duymuştur.

Zola'nın gençlik yıllarıyla ilgili otobiyografik yanlar taşıyan *Claude'un İtirafı* adlı eser 1865'te yayımlanır. 1866 yılında Zola, yaşamını artık yalnızca yazarak sürdürmeye karar vererek Hachette Yayınevi'ndeki işinden ayrılır. Maddi güçlükler yeniden başlamıştır. Çeşitli gazetelerde *Ölü Bir Kadının Dileği*, *Marsilya'nın Gizemleri* gibi tefrika romanlar yayımlar. Ayrıca gazete yazılarını da sürdürmekte, başta II. İmparatorluğa muhalif *La Tribune* olmak üzere birçok gazeteye makaleler göndermektedir. Bu dönemin en önemli verimi, ilk büyük romanı sayılan *Thérèse Raquin*'in yayımlanışı olur. Bu roman önceki kitaplarından daha büyük bir başarı kazanır ve kısa sürede ikinci baskıyı yapar.

Rougon-Macquart Dizisi

1869 Zola'nın yaşamında bir dönüm noktasıdır. 1893'e dek, yani tam 24 yıl boyunca sürdüreceği ağır bir çalışmaya bu yıl başlar Zola: İkinci İmparatorluk dönemini her yönüyle anlatmayı amaçladığı yirmi kitaplık bir dizi tasarlar. Diziye *Rougon ve Macquart Aileleri: İkinci İmparatorluk Döneminde Bir Ailenin Doğal ve Toplumsal Tarihi* adını verir. Dizinin yedinci kitabı olan ünlü romanı *Meyhane*'ye yazdığı önsözde, bu çalışmanın planını 1869'da yaptığını, sonra da çok sıkı bir şekilde uyguladığını yazar.

Hayranı olduğu Flaubert'e ilk mektubunu da bu dönemde yazmıştır. İki yazar daha sonra çok sıkı dost olur, ilişkileri Flaubert'in ölümüne kadar kopmadan sürer. Flaubert'in aracılığıyla dönemin önemli yazarları Alphonse Daudet, Turgenyev ve Maupassant'la da tanışır.

Zola 1870 yılında Gabrielle-Alexandrine Meley ile evlenir. Bu sırada gazetelerde Fransa-Prusya savaşına ve İmparatorluğun politikalarına karşı son derece sert eleştiri yazıları kaleme almakta-

dır. Savaşın patlak vermesiyle birlikte karısını ve annesini alarak Marsilya'ya gider. Orada önce kendisi bir gazete çıkarmayı dener, maddi güçlüklerden ötürü yürütemez. Çeşitli gazeteler için muhabirlik yapmaya başlar, önce Bordeaux'da sonra Versailles'da toplanan meclisin çalışmalarını izleyip aktarır.

Rougon-Macquart dizisinin ilk kitabı olan *Rougon'ların Yükselişi* gazetede tefrika edildikten sonra 1871 yılında kitap olarak yayımlanır. Dönemin doğalcı yazarlarını ve izlenimci ressamalarını destekleyen yayıncı Georges Charpentier, Rougon-Macquart dizisinin haklarını satın alır. Böylelikle maddi açıdan rahatlayan Zola, tüm zamanını çalışmasına vererek her yıl düzenli olarak bir roman yayımlamaya başlar. 1872'de *Tazı Payı*, 1873'te *Paris'in Karnı*, 1874'te *Plassans Papazı*, 1875'te *Rahip Mouret'nin Günahı*, 1876'da *Ekselansları Eugène Rougon* yayımlanır. Bu arada makale ve incelemelerine de aralıksız devam etmekte, gazetelerde her yıl iki yüzün üzerinde yazı yayımlamaktadır.

Meyhane romanını yazmaya başladığı 1875 yılında yeniden bir sinirsel rahatsızlık yaşar. Roman 1876 yılında önce gazetede tefrika edilir ve büyük olay olur. Ancak 1877'de kitap olarak yayımlanabilir. *Meyhane*, Zola'ya hem büyük bir ün hem de Paris yakınlarındaki Médan kasabasından bir ev almasını sağlayacak kadar para kazandırır.

1878'de yayımlanan *Bir Aşk Sayfası* romanının başında Rougon ve Maquart ailelerinin soyağaçları ilk kez okura sunulur. 1880'de yayımlanan *Nana* satışa çıktığı gün 55.000 nüsha satılır, tıpkı *Meyhane* gibi sanat ve fikir çevrelerinde bir çalkantı yaratır.

Bu dönemde Zola, kendi edebiyat anlayışını ortaya koymak için arka arkaya makaleler yayımlamaktadır. Bu makaleleri 1880'de *Deneysel Roman* adını verdiği bir kitapta toplar. Bu kitabı *Doğalcı Romancılar*, *Tiyatroda Doğalcılık* gibi başka çalışmalar takip eder. Zola, döneminin pozitivist görüşlerinin etkisi altında, giderek bilimselleşen bir çağda ilhamını bilimden alan bir yöntemin romanı ilerleteceğine inanmış, "*doğaya ve insana dair genel bir soruşturma*" olarak gördüğü roman sanatında yöntemi ve gözlemi önemsemiş, doğalcılığın analitik ve deneysel bir yöntemden başka bir şey olmadığını

yazmıştır. Fizyolojik bir yapıt yaratmaktan ya da hayattaki insanlık durumlarını bir hekimin laboratuardaki çalışması gibi tecrübe etmekten söz etmesi eleştirilere konu olarak gülünç ve dogmatik bulunmuştur. Fakat asıl ağır eleştirileri, “Doğalcılık çıplaklıktır” görüşü uyarınca, gerek toplumu gerekse de bireyi, kontrol edemediği itkileri ve tutkularıyla, kötü ve aşağılık yanlarıyla, yüceliğinin yanı sıra sefilliğiyle ortaya koymaktan çekinmediği eserleriyle almıştır.

1880 yılına gelindiğinde, arka arkaya yakın dostu Flaubert’i ve annesini kaybeder. Bu iki ölüm onu derinden etkiler. Hem bu ölümlerin acısı hem de aşırı çalışmanın yorgunluğuyla çok ciddi bir ruhsal ve fiziksel çöküntü yaşar.

1882’de *Apartman*, 1883’te *Kadınların Mutluluğuna* yayımlanır. Bu dönemde Zola’nın ünü giderek Fransa sınırlarını aşmaktadır. 1883 yılında yine yakın dostları olan Manet’yi ve Turgenyev’i kaybeder. Ruhsal olarak zor zamanları sürmektedir. Aynı yıl sosyalist milletvekili Alfred Giard ile tanışır ve onun ikna etmesiyle maden işçileri hakkında bir roman yazmayı tasarlar. 1884 yılında Anzin’e gider, madenlerde bilgi toplamaya başlar, İşçi Partisi’nin toplantılarına katılır. 1884’te yayımlanan *Yaşama Zevki*’nin ardından *Germinal* 1885 yılında yayımlanır. Roman önemli bir başarı kazanır, ancak tiyatro uyarlaması sansüre takılır ve jandarmaların işçilere ateş açtığı sahne nedeniyle yasaklanır. Zola gazetelerde sansüre karşı sert eleştiri yazıları yazar ama oyunun sergilenmesini sağlayamaz.

Sansüre karşı sürdürdüğü mücadelenin bir diğer gerekçesi de bir rahip ile laik bir öğretmen arasındaki gayrimeşru ilişkiyi anlatan romanı nedeniyle bir ay hapse mahkûm edilen doğalcı yazar Louis Desprez’nin durumudur. Zola, Desprez’yi hapisyanede ziyaret eder, bir yazarın yazılarından ötürü tutuklanmasını kınayan yazılar yayımlar.

1886 yılında Zola ile Cézanne’in arasını bozduğu ileri sürülen *Eser* adlı roman, 1887’de *Toprak* yayımlanır. *Toprak* beş genç yazarın *Le Figaro* gazetesinde yayımlanan çok şiddetli bir eleştiri yazısına hedef olur. Bu genç yazarları Zola’nın eski arkadaşı olan Alphonse Daudet’nin teşvik ettiği iddia edilmiştir. Yine aynı dönemde ede-

biyatçı dostu Anatole France, Zola hakkında “*Daha önce hiç kimse insanlığı aşağılamak için bu kadar çaba harcamadı,*” diye yazar. Zola aynı gazetede bir yanıt yayımlarsa da bu genç yazarlarla polemige girmekten kaçınır.

1888’de *Germinal*’in tiyatro uyarlaması için bakanlar kurulundan izin çıkar, fakat romanın epeyce kırpılıp yumuşatılarak sahneye aktarılması Zola’yı öfkelenendir. Tiyatronun yöneticileriyle kavga eder ve ilk gösterime gitmez. Oyun pek sönük bir başarı elde eder. Aynı yıl içinde *Hülya* romanı yayımlanır ve Zola’ya *Légion d’Honneur* nişanı verilir.

1888 yılında genç bir çamaşırcı kız olan Jeanne Rozerot ile birlikte olmaya başlayan Zola’nın, 1889’da Denise adını verdiği kızı, 1891’de Jacques adını verdiği oğlu dünyaya gelir. 1889 yılında birçok resminde yanında görülen köpeği Fanfan’ın ölümü yazarı altüst eder. Aynı yıl Fransız Akademisi’ne üye olmak için adaylığını koyan Zola akademiye kabul edilmez. 1897’ye kadar tam sekiz kez başvuru olacak ama hiçbirinde alınmayacaktır. Bu sırada Zola’nın kitaplarını yayımlayan İngiliz yayıncı da bazı romanların müstehcen bulunması nedeniyle üç ay hapis cezasına çarptırılır.

1890 yılında Rougon-Macquart dizisinin on yedinci kitabı olan *İçimizdeki Hayvan*, 1891’de ise *Para* yayımlanır. Zola bu romanlardan ilkinin hazırlığını Havre demiryolu işçilerini gözlemleyip lokomotiflerde seyahat ederek, ikincinin hazırlığını ise Paris borsasında günler geçirerek yapmıştır. 1891’de Fransa Edebiyatçılar Derneği’nin başkanlığına seçilir. Başkanlığı döneminde yine özellikle sansür konusunda makaleler, açık mektuplar yayımlar. Aynı yıl karısı Alexandrine, Zola’nın Jeanne Rozerot ile gizli ilişkisini öğrenir ve karı koca arasında büyük bir kriz yaşanır.

1892 yılında II. İmparatorluk’un çöküşünü anlattığı *Yıkılış* adlı romanı yayımlanır ve büyük bir başarı kazanır. 1893’te *Doktor Pascal*’ın yayımlanmasıyla birlikte Rougon-Macquart dizisi sona erer. Yayıncısı Charpentier dizinin bitişini kutlamak için Boulogne ormanında büyük bir ziyafet verir.

Dreyfus Olayı ve Son Yılları

Zola, Rougon-Macquart dizisinin ardından Üç Şehir adını verdiği yeni bir diziye girişir. Modern toplumda dinin yerini tartıştığı üçlemenin ilki olan *Lourdes* 1894'te yayımlanır. Kitap ortaya çıkar çıkmaz gerek kilisenin gerekse sağ cenahın şiddetli eleştirileriyle karşılaşılır, öte yandan bir ayda yüz yirmi bin adet satarak Zola'nın en çok okunan romanlarından biri olur. Dizinin diğer iki kitabı *Roma* 1896'da, *Paris* 1898'de yayımlanır.

Sanatıyla ilgili konularda o güne dek onlarca fikir kavgasına tu-
tuşmuş olan Zola'yı ilk kez doğrudan siyasi bir olayda tutum alma-
ya iten Dreyfus olayı yazarın dikkatini bu dönemde çeker. Fransız
ordusunda yüzbaşı olan yahudi asıllı Alfred Dreyfus, 1894 yılında
casuslukla suçlandığı düzmece bir yargılama süreci sonunda mü-
ebbet hapis cezasına çarptırılmış ve cezasını çekmek üzere Şeytan
Adası'na gönderilmiştir. Zola önce *Le Figaro* gazetesinde toplumda
yükselen yahudi düşmanlığını eleştiren bir yazı yayımlar. Ardın-
dan, yüzbaşının suçsuzluğuna inandığı için, unutulmaya yüz tutan
bu davayla daha aktif bir biçimde ilgilenmeye başlar ve aynı ga-
zetedede peş peşe üç makale daha yayımlar. Bu makaleler Fransa'da
büyük gürültü koparır. 1898 yılında ise cumhurbaşkanına hitaben
yazdığı ünlü *J'Accuse (Suçluyorum)* başlıklı açık mektup yayımla-
nır. Hakkında dava açılır, bir yıl hapis ve 3000 frank para cezasına
çarptırılır. Mahkûmiyet kararı temyize gider, Yargıtay ceza'yı onay-
lar. Yakın dostlarının Paris'i terk etmesi için ikna ettiği Zola, ce-
zanın kesinleştiği günün akşamı İngiltere'ye gider ve bir yıl kadar
Londra yakınlarında yaşar. 1899 yılında Dreyfus davasının yeni-
den görülmeye başlanmasıyla Zola da Fransa'ya geri döner. Drey-
fus bu kez daha hafif bir cezaya çarptırılır. Zola bu mahkûmiyet
kararıyla ilgili de bir makale yayımlar. Dreyfus'un suçsuzluğu an-
cak Zola'nın ölümünden sonra kesinleşir.

Bir yandan bu siyasi kavgayı sürdürürken, diğer yandan da ideal
bir toplum için en önemli gördüğü dört başlık olan doğurganlık,
çalışma, hakikat ve adalet konularında Dört İncil adını verdiği bir
diziye başlar Zola. Dizinin ilk kitabı *Döl Bereketi* 1899'da, ikinci ki-
tap *Emek* ise 1901'de yayımlanır. İşçi dernekleri bu kitabın şerefine

Zola için bir yemek düzenler. Aynı yıl Dreyfus davasıyla ilgili makalelerini, bu konudaki ilk makalelerinden birinin son cümlesi olan ünlü “*Hakikat yürüyor ve onu hiçbir şey durduramayacak*” cümlesine gönderme yaparak *Hakikat Yürüyor* adıyla bir kitapta toplar.

Emile Zola, 28 Eylül 1902 gecesini Paris’teki evinde, baca tıkanıklığının yol açtığı gaz zehirlenmesi sebebiyle hayatını kaybeder. Bu ölümün bir kaza değil Dreyfus olayıyla ilgili bir suikast olduğu konusunda şüpheler doğsa da olay kayıtlara kaza olarak geçer. Zola 5 Ekim 1902’de Montmartre Mezarlığı’na gömülür. Altı yıl sonra, Haziran 1908’de, külleri törenle Panthéon’a nakledilir. Törene katılan Alfred Dreyfus orada silahlı saldırıya uğrar ve yaralanır.

Dört İncil’in üçüncü kitabı olan, Zola’nın Dreyfus olayından esinlenerek yazdığı *Gerçek* yazarın ölümünden sonra yayımlanır, fakat dördüncü kitap olan *Adalet* ne yazık ki tamamlanamamıştır.

ROMANDA SIK GEÇEN ÖZEL İSİMLERİN OKUNUŞLARI

Adeline d'Espanet	: Adölin d'Españe	Gouraud	: Guro
Angèle	: Anjel	Havre	: Avr
Anglais	: Angle	Hupel de la Noue	: Üpöl dö la Nu
Aristide Saccard	: Aristid Sakar	Larsonneau	: Larssonno
Aubertot	: Oberto	Laure d'Aurigny	: Lor d'Orinyi
Baptiste	: Batist	Louise	: Luiz
Béraud du Châtel	: Bero dü Şatel	Madeleine	: Madlen
Blanche Müller	: Blanş Müller	Malesherbes	: Malezerb
Boulogne	: Buloyñ	Maxime	: Maksim
Céleste	: Selest	Michelin	: Mişlen
Charonne	: Şaron	Mignon	: Minyon
Charrier	: Şariye	Monceau	: Monso
Christine	: Kristin	Pépinière	: Pepiniyer
Clotilde	: Klotild	Plassans	: Plasan
Daste	: Dast	Renée	: Röne
de Chibray	: dö Şibre	Rivoli	: Rivoli
de Guende	: dö Gand	Saint-Jacques	: Sen-Jak
de Lauwerens	: dö Lovörans	Saint-Louis	: Sen-Lui
de Mareuil	: dö Maröy	Seine	: Sen
de Meinhold	: dö Maynhold	Sidonie	: Sidoni
de Mussy	: dö Müsi	Sologne	: Soloyn
de Rozan	: dö Rozan	Suzanne Haffner	: Süzan Hafner
de Saffré	: dö Safre	Sylvia	: Silviya
de Sternich	: dö Sterniş	Toutin-Laroche	: Tuten-Laroş
Elisabeth	: Elizabet	Tuileries	: Tüilri
Eugène Rougon	: Öjen Rugon	Vanska	: Vanska
Faubourg-Poissonnière	: Fobur-Puasonniyer		

I

DÖNÜŞTE, konak arabası göl kıyısından gelen arabaların kalabalığı içine karıştığından yavaşlamak zorunda kaldı. Hatta bir ara yol öyle tıkanı ki durmaya mecbur oldu.

Açık kurşuni bir ekim ayı göğünde güneş batıyor, ufukta ince bulutlar birikiyordu. Çağlayanın uzaktaki sık ağaçlarından döken son bir huzme şoseyi dolduruyor, duraklayan arabaların meydana getirdiği uzun diziyi solgun kızıl bir ışığa gömüyordu. Tekerleklerin etrafa saçtığı altın sarısı ışıltılar, keskin parıldılar, civardaki manzaradan parçaların koyu mavi gövdesinden yansıdığı konak arabasının saman sarısı kabartmaları üzerine yaldızla çizilmiş gibi duruyordu. Daha yukarıda, ispirle* arabacı, oturdukları yerden aşağı doğru sarkan yarı katlanmış kaputlarının bakır düğmelerini arkadan vurup pırıldatan kızıl aydınlığın tam ortasında, koyu mavi üniformalarıyla, sarı külotları ve siyahlı sarılı çizgili yelekleriyle, arabaların yolu tıkamasına hiç öfkelenmeyen büyük bir konağın uşakları gibi dimdik, ciddi ve sabırlı duruyorlardı. Siyah bir kokartla süslü şapkalarının çok vakarlı bir duruşu vardı. Yalnız, arabaya koşulu bir çift muhteşem doru at sabırsızlıkla soluyordu.

Maxime:

“A, şu ilerdeki kupada Laure d’Aurigny var... Baksana Renée,” dedi.

Renée hafifçe doğruldu, uzağı göremediği için her zaman yaptığı gibi yüzünü şirin bir şekilde buruşturarak gözlerini kısıtı:

“Ben onu kaçtı zannediyordum,” dedi. “Saçlarının rengini değiştirmiş, değil mi?”

Maxime gülererek:

* İspir: At ya da araba uşağı. -ed.

“Evet,” dedi. “Yeni âşığı kızıldan nefret ediyor.”

Renée eğilmiş, elini arabanın alçak kapısına dayamış, bir saatten beri, nekahet halindeki bir hastanın divana uzanıp yatışı gibi, arabanın içine uzanıp hiç konuşmadan daldığı acı hülyadan uyanmış, bakıyordu. Pilili geniş volanlarla süslü, önlük biçiminde ve uzun, mor ipekli bir elbise üstüne mor kadifeden devrik yakalı, kısa, beyaz bir manto giymişti; bu kıyafet ona çok cüretli bir hal veriyordu. Rengi tereyağını andıran soluk kızıl, acayip saçları, bir demet Bengal gülü ile süslü ince bir şapkanın altında yarım yamalak örtülüydü. Dümdüz alnı derin bir kırışıkla çizilmiş, üst dudağı somurtkan bir çocuk gibi ileri doğru çıkık, o arsız oğlan edasıyla, hep gözleri kısık, bakıyordu. Sonra iyi göremediği için bağa* çerçevesi bir erkek gözlüğü olan saplı gözlüğünü aldı, burununa yerleştirmeden elinde tutarak, şişman Laure d’Aurigny’yi son derece sakin bir eda ile rahat rahat seyretti.

Arabalar hâlâ ilerlemiyordu. O sonbahar ikindisinde, ormanda çok kalabalık olan kupa arabalarının oluşturduğu koyu renkli uzun dizinin içinde, bir camın kenarı, bir beygirin gemi, bir fenerin gümüş kaplama sapı, yüksekteki yerinde oturan bir seyisin şeritleri pırıldıyordu. Şurada burada, bir açık landoda,** ipek veya kadife bir kumaş kenarı, bir kadın eteğinin ucu göz alıyordu. Hayhuyu dinen, hareketsizleşen bu kalabalığa ağır ağır sessizlik çökmüştü. Arabaların içinden, yayaların konuşmaları işitiliyordu. Arabadan arabaya sessiz bakışmalar oluyor, yalnızca koşumların şakırtısıyla, bir atın sabırsızca eşinmesiyle bozulan bu bekleyiş esnasında artık hiç kimse konuşmuyordu. Uzakta ormanın belli belirsiz sesleri dinmekteydi.

Mevsim ilerlemiş olmasına rağmen bütün Paris oradaydı: Düşes de Sternich sekiz yaylı arabayla, Madam de Lauwerens pek güzel hayvanlar koşulu viktoryasıyla,*** Barones de Meinhold nefis

* Bağa: Kaplumbağa kabuğundan yapılmış ya da bu kabuğu andırır biçimde olan. –ed.

** Lando: Karşılıklı iki oturma sırası bulunan, dört tekerlekli binek arabası. –ed.

*** Viktorya: 1840’larda Avrupa’da kullanılan dört tekerlekli, iki kişilik, üstü açılabilen, atlı gezinti arabası. –ed.

bir koyu doru hayvan koşulmuş ufak arabasıyla, Kontes de Vanska alaca İskoç midillileriyle, Madam Daste meşhur yağız yarış atlarıyla, Madam de Guende'la Madam Tessiere kupa arabasıyla, küçük Silvia koyu mavi bir lando ile gelmişlerdi. Antika ve debdeli üniformasıyla, matemdeki Don Carlos; kâhyasını yanına almadan gelmiş, fesi başında Selim Paşa; perukası beyaz pudralı, üniformalı seyisiyle tek kişilik kupa arabasında Düşes de Rozan; iki tekerlekli ufak arabasına binmiş Kont de Chibray; son derece şık, dört atlı arabasıyla gezintiye çıkan Mösyö Simpson ve bütün Amerikan kolonisi de orada idiler. Son olarak, kira arabasıyla gelmiş iki de akademi üyesi vardı.

En öndeki arabalar tıkanıklıktan sıyrıldılar, teker teker bütün kafile ağır ağır ilerlemeye başladı. Bu bir nevi uyanış oldu. Hareketli bin bir ışık tutuştu, tekerleklerden çıkan sert parıltılar çakıştı, atların silkelediği koşumlardan kıvılcımlar fışkırdı. Yerde, ağaçlarda, araba camlarından yansıyan geniş ışıltılar koşuştu. Koşumlarla tekerleklerin saçtığı bu kıvılcımlar, üzerinde gurubun kızıl ışığı tutuşan cilalı araba gövdelerinin bu parıltısı, tepede yerleşmiş oturan hizmetkârların parıl parıl üniformalarıyla, araba kapılarından taşan debdeli tuvaletlerin saçtığı bu keskin renkler, böylece, beygirlerin ritmik adımlarının işitildiği, boğuk, devamlı bir uğultu içinde yola çıktı. Araba katarı, aynı gürültülerle, aynı pırıltılarla, sanki en öndeki arabalar geriden gelenlerin hepsini çekip götürüyormuş gibi duraklamadan, bir çırpıda ilerledi.

Renée hareket eden arabanın hafif sarsıntısına kendini bırakıp saplı gözlüğünü indirmiş, minderlere tekrar yarı uzanmıştı. Arabanın içini kar gibi beyaz, yumuşacık bir yığınla dolduran ayı postunun bir ucunu ürpererek dizlerine doğru çekti. Eldivenli elleri, kıvrıkcık, uzun tüylerin yumuşak yığını içinde kayboldu. Poyraz çıkıyordu. Ormana bir ilkbahar canlılığı vererek yüksek tabaka cemiyet kadınlarını açık araba ile sokağa çıkartan ılık ekim ayı ikindisi, çok serin bir gece ile sona ereceği benziyordu.

Genç kadın bir an sarınıp sarmalanmış halde kaldı, sıcak köşesine tekrar kavuştu, önü sıra dönen şu tekerleklerin zevkli sa-

lınına bıraktı vücudunu. Sonra başını kaldırdı, etraflarındaki kupa arabalarında ve landalarda yaslanmış oturan kadınları âdeta çıırçplak soyarcasına fütursuzca seyreden Maxime'e baktı:

"Doğru söyle," dedi, "bu Laure d'Aurigny'yi güzel mi buluyorsun? Geçen gün elmaslarının satılacağı ilan edildiğinde onu pek methediyordunuz!.. Elmaslar dedim de aklıma geldi, babanın o müzayedede bana aldığı akarsu gerdanlıkla sorgucu görmedin, değil mi?"

Maxime bu soruya cevap vermeden sinsi bir gülüşle:

"İşini bilen adamdır kuşkusuz," dedi. "Hem Laure'un borçlarını ödemenin hem de karısına elmaslar hediye etmenin çaresini buluyor."

Renée gülümseyerek:

"Edepsiz!" dedi.

Fakat genç adam eğilmiş, yeşil elbisesi dikkatini çeken bir kadının arkasından bakıyordu. Renée, gözleri yarı kapalı, başını arkaya yaslamış, ağaçlıklı yolun iki tarafına tembel tembel, görmeden bakmaktaydı. Sağda, yaprakları kızılılaşmış, sıska dallı baltalıklar, bodur ağaçlar usul usul geriye doğru kaçıyordu; süvarilere ayrılmış olan yoldan zaman zaman ince yapılı beyler geçiyordu, altlarındaki hayvanlar bastıkları yerden hafif toz bulutları halinde ince kumlar savuruyordu. Solda, aşağı doğru inen, yer yer ağaçlıklarla ve yuvarlak çiçek tarhlarıyla bölünmüş dar çimenlerin alt başında, kıyıda bahçıvanların çapalarıyla hesaplı olarak kesilmiş gibi duran, billur kadar duru göl uyukluyor, suyun yüzünde tek köpük gözüküyordu; bu parlak aynanın öte tarafında, kü rengi bir çizgi gibi görünen köprünün birbirine bağladığı iki ada şirin kayalıklarıyla yükseliyor, yaprakları hiç solmayan çamlarının tiyatro dekorunu andıran çizgisi solgun gökyüzüne vuruyor, bu ağaçların koyu yeşil renkleri ufkun kenarına hünerle çekilmiş perde püskülleri gibi suya yansıyor. Bu tabiat köşesi, henüz boyanmış gibi duran bu dekor, uzaktaki manzaralara büsbütün latif bir cazibe, harikulade bir sahtelik veren hoş bir boşluk, mavimtırak bir pus

içinde yüzüyordu. Karşı kıyıda, Chalet des Îles,* bir gün önce cilalanmışçasına, yeni bir oyuncak gibi pırıldıyordu; çimenliklerde yılankavi şekiller alıp gölün etrafında dönen, iki yanı ahşap görünümlü demir kazıklarla çevrili o dar, ince uzun, sarı kumlu bahçe yolları, günün bu geç vaktinde, suyun ve çimenin tatlı yeşil rengi üzerinde daha garip bir manzara alıyordu.

Bu manzaraların gönül okşayan cazibesine alışık olan Renée, her zamanki rahatına tekrar gömülmüş, gözkapaklarını büsbütün indirmişti; şimdi yalnızca ayı postunun uzun tüylerini etrafına dolayan narin parmaklarına bakıyordu. Fakat araba dizisinin muntazam gidişi bir sarsıntı geçirdi. Renée başını kaldırdı, göl kenarından büyük bir tekerlek gürültüsüyle ayrılıp yan yollardan birine dalarak uzaklaşan büyük bir landonun içinde sevdalı bir rahatlıkla yan yana uzanmış iki genç kadını selamladı. Madam Markiz d’Españet ikinci imparatorluk devri yüksek sosyetesinin en meşhur simalarından biriydi; o tarihte imparatorun yaveri olan kocası, küskün eski asilzadeler sınıfının çıkardığı rezalete karışmış, büyük bir dedikoduya sebep olmuştu. Yanındaki Madam Haffner’di; imparatorluğun bir siyaset adamı yaptığı büyük bir milyonere, Colmarlı meşhur fabrikatöre varmıştı. İnce bir alaycılıkla çifte kumrular adı verilen bu iki kadını Renée yatılı okulda tanımıştı; onları ön adlarıyla, Adeline ve Suzanne diye çağırırdı. Onlara gülümsedikten sonra tekrar sarınıp büzüleceği sırada, Maxime’in güldüğünü işitip döndü. Genç adamın bu iki büküm vaziyetiyle alay ederek kendisini seyrettiğini görünce:

“Yok, sahi söylüyorum, kederliyim, gülme, iş ciddi,” dedi.

Maxime acayip bir sesle konuştu:

“Büyük dertlerimiz var, galiba kıskanıyoruz!”

Renée çok şaşmış göründü:

“Ben mi?!” dedi. “Niçin kıskanayım?”

* İmparator III. Napolyon’un, imparatoriçeye hediye olarak, İsviçre’nin Bern şehrinde Paris’e getirterek, Boulogne ormanındaki gölün kenarına kurdurduğu köşktür. 19. yüzyılın sonlarında, Paris’in çok rağbet gören kafelerinden biri haline gelen köşkün müdavimleri arasında Emile Zola, Marcel Proust gibi önemli edebiyatçılar da bulunmaktadır. -ed.

Sonra hatırlamış gibi, küçümser bir tavırla burun bükerek:

“Ha! Evet, şu şişko Laure meselesi! Aklıma bile getirmiyorum, merak etme. Eğer hepinizin bana duyurmak istediği gibi, Aristide bu kızın borçlarını ödedi de yabancı bir memlekete seyahate çıkmaktan onu kurtardıysa, demek ki parayı benim zannettiğim kadar fazla sevmiyormuş. Bu sayede kadınların gözüne girecek... Canım adam, dilediğini yapmakta serbest bırakıyorum ben onu.”

Gülümsüyor, “canım adam” derken dostça bir umursamazlık edası takınıyordu. Sonra birdenbire tekrar çok üzüntülü bir hal aldı, nasıl eğleneceklerini bilemeyen kadınlara mahsus o ümitsiz bakışla etrafına bakındı, mırıldandı:

“Ah! İsterdim ki... Ama yok canım, kıskanmıyorum, hiç kıskanmıyorum.”

Tereddütle durdu, nihayet birdenbire sert bir sesle:

“Bana bak, canım sıkılıyor,” dedi.

Sonra sustu, dudaklarını büzdü. Arabalar dizisi, uzaktan gelen şelale sesini andırır bir gürültü ile, atların muntazam adımlarıyla, hâlâ göl kenarından geçiyordu. Şimdi solda, su ile şose arasında, sütuncuklardan oluşan garip bir diziyi andıran, ince ve düz gövdeli, yeşil ağaçlardan küçük kümeler vardı. Sağdaki baltalıklar, bodur sık ağaçlar bitmişti; orman, geniş çimenlikler halinde açıklıklara, uçsuz bucaksız ottan halılara dönüşmüştü; bu çimenliklerin orasında burasında büyük ağaçlardan kümeler vardı; yeşil alanlar hafif iniş çıkışlarla Porte de la Muette'e kadar uzanıyor, kapının basık demir parmaklıkları yere serili siyah bir dantel parçası gibi çok uzaklarda gözüküyordu; bayırlarda, çimenlerin çukurluk yerlerinde otlar masmaviydi. Ufkun bu genişleyişi, akşam havasıyla dolan bu yumuşak çayırlar kendisine varlığının boşluğunu daha şiddetle duyuruyormuş gibi, gözlerini dikmiş, bakıyordu Renée.

Biraz sustuktan sonra, için için duyulan bir öfke ifadesiyle:

“Evet, canım sıkılıyor, can sıkıntısından öleceğim,” dedi tekrar.

Maxime sakince:

“Biliyor musun, hiç de eğlenceli değilsin,” dedi. “Sinirlerinin üstünde olduğu muhakkak.”

Genç kadın arkasına yaslandı. Aksi aksi cevap verdi:

“Evet, sinirlerim üstümde.”

Sonra bir annelik hali takındı:

“İhtiyarlıyorum sevgili çocuğum, neredeyse otuz yaşına gireceğim. Korkunç bir şey. Hiçbir şeyden zevk almıyorum. Sen daha yirmi yaşında olduğun için bunu bilemezsin...”

Genç adam sözünü kesti:

“Günahlarını itiraf etmek için mi beni buraya getirdin? Pek uzun sürer.”

Renée bu küstahça sözü, her şeyine göz yumulan şımarık bir çocuğun lafı gibi, hafif bir tebessümle karşıladı. Maxime devam etti:

“Bence de şikâyet etmelisin; üstüne başına senede yüz bin franktan fazla masraf ediyorsun, muhteşem bir konakta oturuyorsun, şahane atların var, kaprislerin moda oluyor, gazeteler giydiğin her yeni elbiseyi son derece mühim bir hadiseden bahseder gibi anlatıyorlar, kadınlar seni kıskanıyor, erkekler parmaklarının ucunu öpmek için hayatlarının on senesini vermeye hazır... Doğru değil mi?”

Renée cevap vermeden başıyla onayladı. Gözlerini indirmiş, tekrar ayı postunun tüylerini kıvırmaya başlamıştı. Maxime devam etti:

“Haydi, tevazu gösterme, ikinci imparatorluğun temel direklerinden biri olduğunu açıkça itiraf et. Aramızda böyle şeyler konuşulabilir. Tuileries’de, bakanların evlerinde, alelade milyonerlerin evlerinde, yukarıda aşağıda, her tarafta, hükümdar gibi nüfuzun yürüyor. Hiçbir zevk yok ki içine dalmayasın, eğer cesaret edebilsem, sana borçlu olduğum saygı mani olmasa, derdim ki...”

Bir iki saniye durdu, gülümsedi, sonra cümlesini küstahça bitirdi:

“Her türlü zevki tattın, derdim.”

Renée aldırış etmedi. Genç adam gülünç bir hararetle devam etti:

“Bir de canım sıkılıyor diyorsun! Cinayet bu yahu!.. Ne istiyorsun? Ne hayal ediyorsun, kuzum?”

Renée bilmiyorum der gibi omuzlarını silkti. Başını eğmiş olmasına rağmen, Maxime onu o esnada o kadar ciddi, o kadar tasalı gördü ki sustu. Araba kafilesine baktı; gölün ucuna varınca bu kafile genişlemiş, geniş dörtyol ağzını kaplamıştı. Deminki kadar sıkışık olmayan arabalar şimdi muhteşem, zarif hareketlerle dönüyorlardı; atların hızlanan adımları sert toprakta gürültülü nal sesleri çıkarıyordu.

Konak arabası sıraya girmek için büyük tur yaparken, arabanın salıntısı Maxime’i belli belirsiz bir haz duygusuyla kuşattı. O zaman Renée’yi büsbütün üzme arzusuna kapıldı:

“Bana bak,” dedi, “sen kira arabasına binmeye layıksın! Müstahak olur sana!.. Paris’e dönen şu kalabalığa bak, hep senin karşında diz çöken bir kalabalık bu. Seni bir kraliçe gibi selamlıyorlar, dostun Mösyö de Mussy neredeyse sana öpücükler gönderecek.”

Gerçekten de Renée’yi bir süvari selamlıyordu. Maxime riyakâr bir alaycılıkla konuşmuştu. Fakat Renée yarım yamalak döndü, omuz silkti. Bunun üzerine, genç adam üzüntülü bir hareket yaptı:

“Sahi, bu dereceye geldin mi? Allah allah, her şeyin var, daha ne istiyorsun?”

Renée başını kaldırdı. Gözlerinde sıcak bir aydınlık, tatmin edilmemiş ateşli bir merak vardı. Hafif sesle:

“Başka şey istiyorum,” dedi.

Maxime gülererek devam etti:

“İyi ama, mademki her şeyin var, başka şey dediğin hiçbir şey olamaz... Başka şey, ne?”

“Ne mi?”

Renée devam etmedi. Yüzünü tamamen dönmüş, geride silinen acayip tabloyu seyrediyordu. Neredeyse gece olmuştu, ince bir kül gibi aheste bir alacakaranlık basıyordu. Karşıdan bakınca, gölün yuvarlak yüzeyi, suyun yüzünde hâlâ sürünen solgun gün ışığında, kocaman bir kalay tabakası gibi duruyordu; iki kıyıda ince

ve düz gövdeleri durgun sudan yükseliyormuş gibi gözükten yeşil top ağaçlar, o saatte, morumsu sütunlar halinde duruyor, düzgün şekilleriyle kıyılara hesaplı bir eğrilik veriyordu; sonra en uzakta sık ağaçlar, karışık iri yapraklar yükseliyor, geniş siyah gölgeler halinde ufku kapatıyordu. Orada, bu siyah gölgelerin gerisinde, bir kor aydınlığı vardı; tamamıyla sönmemiş gurup kızılığ, uçsuz bucaksız külrengi sahanın ancak bir köşesini aydınlatıyordu. Bu durgun gölün, bu bodur ağaçların, bu tuhaf bir biçimde dümdüz görünen manzaranın üstünde, gökyüzünün sonsuz boşluğu, daha derin, daha geniş, yayılıp gidiyordu. Bu ufacak tabiat köşesinin üstünde bu koskoca gökyüzü parçası bir ürperti, belli belirsiz bir elem taşımaktaydı; solmaya başlayan bu yüksekliklerden öyle bir sonbahar hüznü, öyle yumuşak, öyle kederli bir gece karanlığı dökülüyordu ki gitgide karaltılardan bir kefene bürünen Boulogne ormanı süslü zarafetini kaybediyor, büyüyor, ormanlara has ihtişamlı cazibe ile doluyordu. Canlı renkleri karaltılar altında sönükleşen arabaların gürültüsü, uzaktan gelen yaprak ve akarsu sesleri gibi yükseliyordu. Her şey yavaş yavaş bir ölgünlüğe gömülmekteydi. Her şeyin bu silinişi arasında, gölün ortasında, büyük gezinti kayığının Latin yelkeni* gurubun alev rengi üzerine keskin ve sert bir gölge halinde düşüyordu. Öyle ki göz, yalnızca bu yelkeni, olduğundan çok daha geniş gözükten bu üç köşeli sarı bezi görüyordu.

Renée, artık tanıyamadığı bu manzarayı, yüksek sosyetenin göz zevkine pek hitap eden, ama şimdi ürpertili ve engin gecenin âdeta kutsal bir orman haline getirdiği, ağaçlarının arasındaki boşluklarda eski tanrıların azametli aşklarını, zinalarını ve ilahi enestlerini gizleyecek ideal yeri buldukları bu tabiat köşesini seyrettikçe, her şeyden gına getirmiş olmasına rağmen, itiraf edilemez arzularla dolu garip bir his duydu. Araba uzaklaştıkça, sanki alacakaranlık, onun, hasta kalbini ve bezgin tenini içinde

* Latin yelkeni: Özellikle hafif rüzgârda kullanışlı olan, bir serene bağlanarak direğe eğik bir durumda kaldırılan üçgen yelken. -*ed.*

nihayet tatmin edeceği hülya diyarını, insanüstü ve yüz kızartıcı aşk yuvasını titrek örtülerine sarıp götürüyordu.

Göl ve küçük korular karaltılara gömülüp silinerek ufukta kara bir çizgiden ibaret kalınca, genç kadın birdenbire döndü, içinde dargınlığının gözyaşları sezilen bir sesle, yarım kalan sözüne devam etti:

“Ne mi?.. Başka şey işte! Başka şey istiyorum. Ne olduğunu bilir miyim ben? Ah bir bilseydim... Ama bu balolardan, akşam davetlerinden, böyle eğlencelerden bıktım artık, anlıyor musun? Hep aynı şey. İnsan sıkıttıdan ölür. Erkekler can sıkıcı mahlûklar, aman, ne kadar can sıkıcı mahlûklar...”

Maxime gülmeye başladı. Büyük salon kadınının aristokratça tavırları altında ateşli hisler belirliyordu. Artık gözlerini kırpmıyordu; alnındaki çizgi sert bir kırışık halinde derinleşmişti; somurtkan çocuk dudağı ateşli bir arzu ile uzuyor, ne olduğunu bilemediği halde özlediği zevkleri arıyordu. Arkadaşının güldüğünü gördü, fakat çok heyecanlı idi, susamadı; yarı uzanmış bir halde, arabanın sarsıntısına kendini bırakarak, kısa sert cümlelerle devam etti:

“Tabii can sıkıcısınsınız ya... Bu sözüm sana değil Maxime, sen daha çok gençsin... Fakat Aristide’in ilk zamanlar beni nasıl bualttığını sana anlatsam! Ya ötekiler! Beni sevmiş olanlar... Biliyorsun, seninle ikimiz candan iki arkadaşız, senden çekinmem. Evet, gerçekten de gün oluyor, o zengin, tapınılan, yerlere kadar eğilerek selamlanan kadın hayatımdan öyle bıkiyorum ki bir Laure d’Aurigny olmak, bekâr erkek gibi yaşayan bu kadınlardan biri olmak istiyorum.”

Maxime’in daha fazla güldüğünü görünce ısrar etti:

“Evet, bir Laure d’Aurigny. Onun hayatı benimki kadar tatsız, benimki kadar hep aynı şey olmasa gerek.”

Laure d’Aurigny’nin yerinde olsaydı süreceği hayatı tahayyül etmek ister gibi bir iki saniye sustu. Sonra ümitsiz bir tavırla:

“Ama o kadınların da kendilerine mahsus üzüntüleri vardır elbette,” dedi. “Hiçbir şeyde zevk yok anlaşılan. İnsan ölse yeri... Diyorum ya, başka bir şey lazım. Ben bulamıyorum ne olduğunu,

anlıyor musun, ama başka şey lazım, hiç kimsenin başına gelmemiş bir şey, öyle bir şey ki her allahın günü görülmesin, nadide, meçhul bir zevk olsun...”

Sesi yavaşlamıştı. Bu son sözleri, araştırarak, derin bir düşünceye dalarak söyledi. O sırada araba, ormanın çıkışına doğru giden caddeden yukarı çıkıyordu. Akşam karanlığı artmaktaydı. Yolun iki yanında ağaçlar, külrengi duvarları andırarak, geriye doğru kaçıyor; hava güzel olduğu akşamlar yabancıklarını* giymiş burjuvaların yayılıp oturduğu sarı boyalı demir iskemleler, kaldırımlar boyunca bomboş, dizi dizi duruyor, bahçe sandalyelerinin kış bastırıldığı zamanki o derinden hüznü halini taşıyorlardı; şehre dönen arabaların boğuk ve ritmik tekerlek gürültüleri, ağaçlı ıssız yoldan hazin bir şikâyet gibi geçiyordu.

Maxime hayatı eğlenceli bulduğunu söylemenin münasebet-sizce olacağını herhalde hissetmişti. Henüz gamsız bir hayranlığa kendini kaptırarak kadar genç olmakla beraber, fazla geniş bir bencilliği, fazla alaycı bir kayıtsızlığı vardı; ruhu şimdiden gerçek bir bezginlik içindeydi. Onun için, tiksindiğini, bıktığını, artık hiçbir şeyden zevk almadığını söylememelik edemedi. Bu itirafından her zaman bir parça gurur duyardı.

Renée gibi o da arkasına yaslandı, şikâyetli bir sesle:

“Sahi, hakkın var,” dedi. “Tahammül edilmiş şey değil. Merak etme, ben de senin gibiyim, eğlenemiyorum. Ben de birçok defa başka şey tahayyül ettim... Seyahat kadar saçma şey yok. Para kazanmaya gelince, kazanmaktansa yemeyi tercih ederim; hoş, para yemek, ilk bakışta sanıldığı kadar eğlenceli değil ya, neyse. Sevmekten, sevilmekten de insan çabucak gına getiriyor, değil mi?.. Aman, evet, hem de nasıl gına getiriyor!”

Genç kadın cevap vermedi. Maxime çok dinsizce bir laf ederek onu şaşırtmak için devam etti:

“Ben bir rahibeyle aşk yaşamak isterdim. Belki de eğlenceli bir şey olurdu ha, ne dersin? Sen aklına getirdiğin zaman günah işlemiş olacağın bir erkeği sevmeyi hiç hayal etmedin mi?”

* Yabancılık: Konuk olarak bir yere giderken ya da özel günlerde giyilen giysi. -ed.

Renée karamsar haliyle öylece duruyordu. Maxime, ağzından tek söz çıkmadığını görünce, onun kendisini dinlemediğini zannetti. Genç kadın ensesini arabanın kapitone arkılığına dayamış, gözleri açık uyuyor gibiydi. Böyle yığılıp kalmasına sebep olan hayallere dalmış, hareketsiz, düşünüyor, ara sıra dudakları hafif, sinirsel titremelerle seğiriyordu. Alacakaranlık vücudunu gevşek bir kuşatışla sarmıştı; bu gölgelerde ne kadar hüznün, ne kadar gizli şehvet, ne kadar itiraf edilmemiş ümit varsa, hepsi yüreğine doluyor, onu rehavetli ve marazi bir havaya gömüyordu. Renée, arabacının yanında oturan ispirin yuvarlak sırtını sabit bakışlarla seyrederken, bir gün önceki eğlenceleri, çok tatsız bulduğu, artık istemediği şenlikleri düşünüyordu kuşkusuz; geçen hayatını, iş-tahlarını dakikasında tatmin edişini, debdebeden iğrenişini, aynı sevgilerin, aynı ihanetlerin ezici yeknesaklığını gözünün önüne getiriyordu. Sonra, zihnini yormasına rağmen bir türlü bulamadığı o “başka şey”, arzu ürpertileriyle, bir ümit halinde içinde yükseliyordu. Hayali bu noktada dağılıyordu. Renée kendini zorluyor, fakat aradığı kelime çökmekte olan gece karanlığında kaçıyor, arabaların aralıksız tekerlek gürültüsü arasında kayboluyordu. Arabanın yumuşak salıntısı da tereddüdünü artırıyor, isteğini açıkça ifade etmesine engel oluyordu. Bu bulanık manzaradan, yolun iki tarafında karaltıların uykuya yatırdığı bu ağaçlardan, bu tekerlek gürültülerinden, onu zevkli bir rehavetle dolduran bu yumuşak salıntıdan muazzam bir kışkırtıcılık yükseliyordu. Yarım kalmış hayaller, bir ad verilemeyen hazlar, bulanık temenniler, gökyüzünün solgunlaştığı saatte, orman dönüşü, bir kadının bezgin yüreğine sokulabilen ne kadar tatlı ve korkunç şey varsa hepsi, teninin üzerinden bin bir türlü hafif soluk halinde geçiyordu. Ellerini ayı postunun tüyleri içinde tutuyordu. Mor kadife devrik yakalı beyaz mantosu vücudunu çok ısıtıyordu. Daha rahat edebilmek için bir ayağını ileri uzattı, topuğu Maxime’in ılık bacağına değdi. Genç adam bu temasa aldırış bile etmedi. Bir sarsıntı, Renée’yi uyku ile uyanıklık arası halinden ayırdı. Başını kaldırdı, çok zarif bir tavırla yaslanmış oturan genç adama gri gözleriyle acayip acayip baktı.

O sırada araba ormandan çıktı. Impératrice Caddesi, uçları ufukta birleşen boyalı tahta parmaklıkların meydana getirdiği iki yeşil çizgi arasında, alacakaranlıkta dümdüz uzanıyordu. Süvarilere ayrılmış olan yan yolda, uzakta, bir beyaz at, kü rengi karanlığı delen açık renk bir leke halinde gözüküyordu. Diğer tarafta, şose boyunca orada burada, gezintiye çıkıp geç kalmış insanlar, usul usul Paris'e doğru ilerleyen küme küme kara noktalar vardı. Ta tepede, arabaların kaynaşan, karmakarışık sürüsünün öte başında ise Zafer Takı yandan görünüyor, zifiri karanlık, geniş bir gök parçası üzerine bembeyaz yansıyor.

Araba hızlanarak yokuş yukarı çıkarken, manzaranın İngilizvari biçimi pek hoşuna giden Maxime, caddenin iki yanında, çimenlikleri yan yollara kadar inen, acayip mimarili konakları seyrediyordu. Hayalleriyle meşgul Renée, ufuk hizasında, Etoile Meydanı'ndaki havagazı fenerlerinin birer birer yanışını seyrederek vakit geçiriyor, bu parlak ışıklar alacakaranlığı sarı noktalarla benekledikçe, gizli birtakım sesler iştir gibi oluyor, kış geceleri alev alev yanan Paris'in kendisi için donandığını, kendisine doya doya tatma hayalini kurduğu o meçhul zevki hazırladığını sanıyordu.

Araba Reine-Hortense Caddesi'ne girdi, Monceau Sokağı'nın sonunda, Malesherbes Bulvarı'ndan birkaç adım beride, bahçeli ve avlulu büyük bir konağın önünde durdu. Avluya açılan yaldızlı süslerle dolu, parmaklıklı iki demir kapının ikisinde de kavanoz biçimi, yine kapılar gibi yaldızlı bir çift fener vardı. İçlerinde iri alevlerle havagazı yanıyordu. İki demir parmaklığın arasında, kapıcının oturduğu zarif bir ev vardı ki uzaktan uzağa küçük bir Yunan mabedini andırıyordu.

Araba avluya gireceği sırada Maxime çevik bir hareketle yere atladı, Renée onun elini tuttu:

"Biliyorsun, yedi buçukta sofraya oturuyoruz. Gidip giyinmek için bir saat vaktin var. Bizi bekletme."

Sonra gülümseyerek ekledi:

"Mareuil'ler gelecek... Baban Louise'e çok nazik davranmanı istiyor."

Maxime omuz silkti. Somurtkan bir tavırla:

“Aman ne angarya!” diye söylendi. “Onunla evlenmeye itirazım yok, ama kur yapmak çok manasız şey... Ah! Renée, beni bu akşam Louise’dan kurtarsan, ne iyi edeceksin biliyor musun?”

Her zamanki şakalarından birini yapacağı vakit Lassouche*’u taklit eder, yüzünü onun gibi buruşturur, onun gibi konuşurdu. Yine aynı gülünç tavrı takındı:

“Olur mu sevgili cicianneciğim?”

Renée bir arkadaş eli sıkır gibi onun elini sıktı. Sonra cüretli ve sinirli bir alaycılıkla, çabuk çabuk:

“Babanla evlenmeseymişim, galiba bana kur yapacaktıydın ha,” dedi.

Genç adam bu fikri pek gülünç bulmuş olacak ki Malesherbes Bulvarı’nın köşesini dönerken hâlâ gülüyordu.

Araba demir parmaklıklı kapıdan girdi, konağın merdivenli ana kapısı önünde durdu. Basamakları geniş ve alçak olan bu merdiven, kenarı yaldızlı püsküllerle süslü, geniş bir camlı sundurmayla örtülüydü. Konak iki katlıydı. En alt katta, zeminle hemen hemen bir hizada, buzlu camlar geçirilmiş pencereleri gözükken kilerle mutfak kısımları vardı. Merdivenin üst başında, giriş kapısı öne doğru bir çıkıntı yapıyordu; bu kapının iki tarafında, duvarla yekpare, incecik sütunlar vardı; bu çıkıntı her katta yuvarlak kemerli bir camekân oluşturarak dama kadar yükseliyor, orada bir üçgenle bitiyordu. Kapının iki tarafında, her katın beş penceresi vardı; bu pencereler binanın cephesine intizamla dizilmiş, sade bir taş çerçeve içine alınmıştı. Beşikörtüsü dam** hemen hemen düz, kenarları geniş, dört köşe yapılmıştı.

Fakat binanın bahçe tarafı daha muhteşemdi. Şahane bir merdivenden çıkılarak, zemin katını baştan başa dolanan dar bir taraçaya geçiliyordu; bu taraçanın, Monceau Parkı parmaklıkları tarzında yapılmış olan tırabzanı, avludaki sundurmayla fenerler-

* Lassouche takma adıyla tanınan, 1828-1915 tarihlerinde yaşamış bir komedi oyuncusu. -ed.

** Beşikörtüsü dam: Dışarıya doğru ve birbirinin tersine iki akıntısı olan dam. -ed.